

لزوم طراحی و احداث "سامانه انتقال و توزیع آب صنایع" در استان گلستان

سید محسن حسینی (برساووش)*: کارشناس مسائل آب

استان گلستان از نظر استقرار صنایع در رده های آخر کشوری است. دلایل آن در مقالات و گزارش های گوناگون بیان شده و این گفتار در صدد بازنویسی و تکرار آن مطالب نیست.

یکی از عوامل و زیرساخت های استقرار صنایع، وجود آب کافی در طول سال و با کیفیت مطلوب است. از آب در صنایع به عنوان خنک کننده، استفاده در ترکیب محصول نهایی، شستشوی مواد اولیه، شرب و بهداشت کارگران و فضای سبز کارخانه استفاده می شود.

گلستان به عنوان استانی کم آب مطرح است. جمعیت آن حدود ۲ میلیون نفر و پتانسیل آبی آن کمتر از ۲/۵ میلیون متر مکعب در سال است که بر این اساس، سرانه پتانسیل برای هر نفر به حدود ۱۲۵۰ مترمکعب در سال محدود می شود که بایستی برای نیازهای شرب، صنعت، محیط زیست و کشاورزی (تامین غذا) مورد استفاده قرار گیرد.

از طرف دیگر تقریباً تمامی منابع آبی زیر زمینی استان (بیش از ۹۵ درصد) در حال استحصال است، در حالی که بر اساس استاندارد اعلام شده از سوی وزارت نیرو، حداکثر حجم مجاز استفاده از منابع آب زیرزمینی ۷۵ درصد پتانسیل تجدید شونده است که بر این اساس نه تنها انتظار این که صنایع استان بارگذاری بیشتری بر منابع آب زیرزمینی استان داشته باشد، انتظاری بر خلاف واقعیت های استان است، بلکه حدود ۲۰ درصد از بهره برداری از منابع آب زیرزمینی در استان نیز بایستی کاهش یابد که البته با توجه به توزیع مصرف آب زیرزمینی در استان که ۱۹ درصد در بخش شرب، ۳ درصد در بخش صنایع و دام و طیور و ۷۸ درصد در بخش زراعت و باغ است، به نظر می آید که منطقی ترین بخش برای این صرفه جویی، بخش کشاورزی (زراعت) می باشد.

از سوی دیگر برنامه ریزی انجام شده بر روی منابع آب سطحی استان و به طور اخص سدهای بزرگ مخزنی ساخته شده و در دست ساخت و درحال مطالعه استان نشان می دهد که بخشی از آب مهارشده توسط این سدها برای استفاده در بخش صنعت در نظر گرفته شده است.

بررسی بیشتر نحوه استفاده از آب بخش صنعت در سدهای بزرگ مخزنی استان، نمایانگر این موضوع است که تقریباً تمامی این ظرفیت بلااستفاده مانده و برای استفاده از آن رغبتی در بخش صنعت به چشم نمی خورد و این ظرفیت هر ساله نهایتاً در بخش کشاورزی مورد استفاده قرار می گیرد.

میزان اشتغال و نیز ارزش افزوده ایجاد شده به ازای هر متر مکعب آب در بخش صنعت به مراتب از بخش کشاورزی بیشتر است، لذا لازم است دلایل عدم استقبال از استفاده از آب ذخیره شده در سدها برای بخش صنعت مورد مذاقه قرار گیرد.

با بررسی های انجام شده و جهت گیری های مکانی توسعه صنعت در سالیان اخیر، مشاهده می شود که اقبال و رویکرد تاسیس صنایع بزرگ و حتی احداث شهرک های صنعتی استان به دلایل مختلفی از جمله مسیر ترانزیتی شمال- جنوب مانند راه آهن، نزدیکی به مرکز استان، مطالعات زمین شناسی و زیرساختهای دیگر مانند برق و گاز به منطقه ای در غرب و شمال غربی استان تمایل دارد، در حالی که سدهای استان به دلایل فنی و اقتصادی عمدتاً در شرق و جنوب شرقی استان احداث شده یا در حال احداث و مطالعه اند.

اتصال منابع آبی شرق و جنوب شرق استان به صنایع در حال احداث و مطالعه مانند شهرک صنعتی اترک، پتروشیمی و سایر صنایع در حال مطالعه و احداث در غرب و شمالغرب استان، گزینه ای را پیش روی ما می گذارد که می تواند تحت عنوان " سامانه انتقال و توزیع آب صنایع استان گلستان " نامگذاری شود.

در این سامانه، انشعابات از سدهای بوستان، گلستان، نرمام و سایر سدهای در دست احداث و مطالعه که دارای تخصیص آب صنعت هستند، پس از تامین آب صنایع موجود یا در دست توسعه پایاب آن سدها، آب را به شمال گرگانود انتقال داده، سپس خط لوله اصلی، انتقال آب را به محل مصرف نهایی برعهده می گیرد. در مسیر انتقال نیز با ایجاد انشعابات فرعی، صنایعی که در مسیر خط انتقال احداث خواهند شد، با توجه به میزان آب موجود و آب مورد نیاز می توانند به تناسب، صاحب انشعابات اختصاصی شوند.

به نظر می آید با ایجاد این سامانه، از طرفی قسمتی از نگرانی بخش صنعت در خصوص تامین آب حل شده و از طرف دیگر ظرفیت معطل مانده سدها بعنوان تامین کننده آب صنعت مورد استفاده قرار گرفته و توجه اقتصادی آنها به حد مورد انتظار خواهد رسید و از همه مهمتر اشتغال و ارزش افزوده استان رشد جهشی و قابل توجهی خواهد یافت.

انتظار است مقامات محترم اقتصادی ذیمدخل و ذینفع استان گلستان از جمله استانداری، نمایندگان محترم استان در مجلس شورای اسلامی، شرکت آب منطقه ای، سازمان مدیریت و برنامه ریزی، سازمان صنعت، معدن و تجارت ، شرکت شهرکهای صنعتی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی و سایر دستگاههای ذیربط اهتمام لازم را نسبت به بررسی و پیگیری " مطالعه و احداث سامانه انتقال و توزیع آب صنایع استان گلستان " به عمل آورند.